

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ

Схвалено

Вченою радою ІН НАН України,
протокол № 8
від «11» вересня 2024 року

Затверджено

на засіданні відділу народного мистецтва
ІН НАН України
протокол № 9
від «10» вересня 2024 року

завідувачка відділу народного мистецтва

Людмила ГЕРУС

Силабус з навчальної дисципліни
«Українська народна тканина»,
що викладається в межах підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти — доктора філософії — спеціальності
032 «Історія та археологія»

Львів 2024

Силабус навчальної дисципліни «Українська народна тканина»

Назва дисципліни	Українська народна тканина
Адреса викладання дисципліни	Інститут народознавства НАН України, пр. Свободи, 15, Львів
Науковий відділ, за якою закріплена дисципліна	Відділ історичної етнології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 — історія та археологія
Викладачі курсу	Никорак Олена Іванівна , провідна наукова співробітниця відділу народного мистецтва ІН НАНУ, докторка мистецтвознавства, професорка, член-кореспондентка НАНУ
Контактна інформація викладачів	o.nykorak@nas.gov.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення занять (за попередньою домовленістю). Також можливе проведення он-лайн консультацій з використанням платформи zoom чи google meet (для погодження часу проведення консультації треба написати на електронну пошту викладача).
Сторінка курсу	
Інформація про дисципліну	Курс «Українська народна тканина» розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, опанувати методику проведення наукових досліджень в галузі історичної етнології. Тому у курсі представлено огляд концепцій еволюції української народної тканини та вбрання, а також методи та засоби, які потрібні для їхнього наукового опрацювання. Передбачається поглиблене ознайомлення з науковою спадщиною провідних українських етнологів та мистецтвознавців, проблематикою та термінологією ткацтва. На лекційних та практичних заняттях будуть вивчатися загальноукраїнські, регіональні та локальні художні особливості тканин виробів. Виявлятимуться паралелі з подібними артефактами сусідніх народів. Розкриватиметься значення тканин у звичаях та обрядах українців.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Українська народна тканина» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми «історія та археологія» яка викладається в IV семестрі для аспірантів в обсязі п'яти кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою є засвоєння історичного розвитку української народної тканини для оволодіння сучасними підходами та інструментами дослідження етнокультурних явищ та процесів. Використовуючи найновіші здобутки української етнології та мистецтвознавства, сформувати у майбутніх дослідників-етнологів знання про традиційно-побутову культуру українського народу, зокрема про народну тканину і вбрання. Завдання: розглянути розвиток української народної тканини в історичній ретроспективі від найдавніших часів до першої половини XX ст.; ознайомити аспірантів з особливостями матеріалів, які використовувались для ткацтва, ткацькими техніками, основними

	<p>типологічними групами тканин та їхніми художніми особливостями; встановити загальноукраїнські, регіональні та локальні особливості українських народних тканин; виявити значення тканих виробів у традиційній обрядовості українців.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література: Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні. Київ: Наукова думка, 1988. 192 с. Боряк О. Ткацтво в обрядах та віруваннях українців (середина XIX — XX ст.). Київ, 1997. 191 с. Гургула І. Народне мистецтво західних областей України. Київ: Мистецтво, 1966. 80 с. Захарчук-Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина. Львів: Афіша, 2007. 240 с. Здоровега Н.І. Нариси народної весільної обрядовості на Україні. Київ: Наукова думка, 1974. 159 с. Матейко К. Український народний одяг. Київ: Наукова думка, 1977. 224 с. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник. К.: Наукова думка, 1996. 196 с. Никорак О.І. Українська народна тканина XIX — XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. 584 с. Никорак О.І. Українська народна тканина XIX — XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. II. Одягові тканини (за матеріалами західних областей України). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2023. 608 с. Никорак О.І. Тканини в інтер'єрі церкви. Українське церковне мистецтво X—XXI століття: У 3-х т. Т. 3. Декоративне мистецтво. Львів-Харків: Фоліо; Інститут народознавства НАН України, 2019. С. 789 — 814 Никорак О. Ткацтво. Етнографічні групи українців Карпат. Бойки / за наук. ред.. і уклад. С. Павлюка. Харків: Фоліо, 2020. С. 429—442. Никорак О. Ткацтво. Етнографічні групи українців Карпат. Гуцули / за наук. ред.. і уклад. С. Павлюка. Харків: Фоліо, 2020. С. 188—221. Никорак О. Ткацтво. Етнографічні групи українців Карпат. Лемки / за наук. ред.. і уклад. С. Павлюка. Харків: Фоліо, 2020. С. 234—250. Никорак О.І. Українські народні взористі тканини: порівняльна характеристика. Наукові записки НТШ. Т. CCLIX. Праці Секції етнографії і фольклористики. Львів, 2010. С. 179—210. Пономар Л. Г. Народний одяг Правобережного Полісся середини XIX — середини XX століття. Історико-етнографічний атлас. Словник. Київ : ТОВ «Бизнесполиграф», 2015. 268 с. Сидорович С.Й. Художня тканина західних областей УРСР. Київ:Наукова думка, 1979. 152 с.</p> <p>Додаткова: Артюх Л.Ф., Балушок В.Г., Болтарович З.Є. та ін. Поділля: Історико-етнографічне дослідження. К., 1994. Білан М.С., Стельмашук Г.Г. Український стрій. Львів: Вид-во «Фенікс», 2000. Болтарович З. Є., Будзан А. Ф., Гарасимчук Р. П. та ін. Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. К., 1983. Борисенко В., Вишневська Г., Гаврилюк Ю. та ін. Холмщина і Підляшшя: Історико-етнографічне дослідження. К., 1997.</p>

	<p>Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.</p> <p>Жук А.К. Сучасні українські художні тканини. К.: Наукова думка, 1985.</p> <p>Історія декоративного мистецтва України. Київ: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, Том 1—4, 2006—2010.</p> <p>Кульчицька О. Народний одяг західних областей України (зі збірки Національного музею у Львові імені Андрія Шептицького. Альбом-каталог. Львів: Априорі, 2018.</p> <p>Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження. У 2-х т. Львів, 1999. Т. 1: Матеріальна культура; 2002. Т. 2: Духовна культура.</p> <p>Никорак О.І. Сучасні художні тканини Українських Карпат. К.: Наук. Думка, 1988.</p> <p>Николаєва Т. Український костюм. Надія на ренесанс. К.: Дніпро, 2005.</p> <p>Полісся України. Матеріали історико-етнографічного дослідження. Львів, 1997. Вип. 1: Київське Полісся. 1994.</p> <p>Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Львів, 2003. Вип. 3: У межиріччі Ужа і Тетерева. 1996.</p> <p>Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Львів, 1999. Вип. 2: Овруччина. 1995.</p> <p>Стельмашук Г.Г. Українські народні головні убори. Львів: Априорі, 2013.</p> <p>Стельмашук Г.Г. Українське народне вбрання. Львів: Априорі, 2013.</p> <p>Шевченко Є. Українська народна тканина: словник народної термінології. К.: Артанія, 1999.</p> <p>Щербань А. Прядіння і ткацтво у населення Лівобережного Лісостепу України VII — початку III століття до н.е. (за глиняними виробами). Київ: Молодь, 2007.</p>
Тривалість курсу	150 год.
Обсяг курсу	50 годин аудиторних занять (з них 26 год. лекцій, 24 год. семінарів та практичних занять), 100 год. самостійної роботи, з них 50 год. на виконання індивідуальних проєктів
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу аспірант повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> історію розвитку української народної тканини, локальні особливості традиційних тканин інтер'єрного та одягового призначення; основні матеріали для ткацтва, пошиття й оздоблення народного вбрання; найбільш поширені ткацькі техніки; значення тканих виробів в традиційній обрядовості. <p>вміти:</p> <ol style="list-style-type: none"> розпізнавати матеріали для виготовлення народних інтер'єрних та одягових тканин; визначати особливості декорування етнографічного текстилю; диференціювати народну тканину українців одягового та інтер'єрного призначення за існуючим історико-етнографічним поділом України; досліджувати для виявлення особливостей українських народних тканин різноманітні джерела з інших дисциплін (археологічні, історичні, літописні, іконографічні, етнографічні, мистецтвознавчі).
Ключові слова	етнологія, народне мистецтво, народна тканина, народний одяг, матеріал, структура, фактура, композиція, ритм, колорит, техніка, декор, орнамент, мотиви, обрядовість.
Формат курсу	Очний

Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до дисципліни. 2. Тканини на території України від найдавніших часів до Київської Русі. 3. Народні тканини XVI — XVIII ст. 4. Матеріали для виготовлення, техніки та основні типологічні групи тканин. 5. Особливості виготовлення тканин для інтер'єру та вбрання. 6. Народна тканина Слобожанщини та Півдня України. 7. Народна тканина Східного, Центрального та Західного Полісся. 8. Народна тканина Наддніпрянщини, Східного, Центрального та Західного Поділля. 9. Народна тканина Покуття та Гуцульщини. 10. Народна тканина Бойківщини, низинних районів Закарпаття, Лемківщини, Холмщина і Підляшшя, Опілля та Підгір'я. 11. Традиційна інтер'єрна тканина в українських звичаях і обрядах. 12. Компоненти традиційного одягу в українських звичаях і обрядах.
Підсумковий контроль, форма	Залік проводиться у формі презентації-захисту індивідуальних проєктів.
Пререквізити	Для вивчення курсу аспірантам потребують базових знань з української етнології та мистецтвознавства, історії господарських занять і матеріальної культури українців, історико-етнографічного районування України, джерелознавства, археології.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, індивідуальні проєкти
Необхідне обладнання	Проектор та ноутбук.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <p>активність на семінарських заняттях — 20 % колоквіуми — 20 % індивідуальні міні-проєкти — 40 %</p> <p>Письмові роботи: У межах виконання індивідуальних етнологічних проєктів написати есе/ доповідь/ рецензію обсягом 8-10 тис. знаків.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи аспірантів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Відвідання занять є невід'ємною складовою навчання. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу.</p> <p>Література. Літературу, яку аспіранти не зможуть знайти самостійно, буде їм надано в електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
Питання до заліку чи екзамену	Підсумкове оцінювання відбувається у формі суми результатів усіх поточних та індивідуальних балів. При оцінці за проєкт враховується своєчасність, повнота та якість виконання дослідження.

Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.
-------------------	--